

Zážitky moderní doby — televize a rozhlas

Televize byla pupkem socialistické domácnosti. Gauč s konferenčním stolem byly natočeny pravděpodobně v každém bytě směrem k ní. A když měli sousedi barevnou a vy ne, trávili jste občas večery u nich u Nemocnice na kraji města. Barevné československé vysílání od poloviny sedmdesátých let z televize definitivně udělalo až do příchodu internetu nejdůležitější zdroj informací i zábavy. I rozhlas měl ale stále své výhody, hlavně v rychlosti, a na rozdíl od dnešních dní byl za totality také nepostradatelnou součástí všech domovů.

V Říši pohádek

O tom, které pořady a televizní hlasatele si ze dvou programů ČST pamatujeme, najdete celou kapitolu v prvním díle Vzpomínkomatu. Snad bych jen doplnila několik srdečných záležitostí pro děti i dospělé, které se do předešlé knihy nevešly.

Arabela, československý seriál, který měl premiéru den po Štědrém dni v roce 1980, se stal hitem, který bavil děti i jejich rodiče. Kombinace pohádkového a reálného světa byla tvůrci seriálu Václavem Vorlíčkem a Milošem Macourkem tak propracovaná, že si každý našel svoji linku, kterou sledoval. Navíc se v rolích objevilo mnoho oblíbených tváří, a i když v roli hlavní princezny chyběla z důvodu nemoci snad nejmilovanější Libuše Šafránková, dala postavě Jany Nagyové alespoň hlas.

V Arabele bylo všechno – veškeré tradiční pohádky, nebezpečí a zlo v podobě Rumburaka a čarodějnice s bradavicí, dobrá i zlá princezna, láska bez hranic mezi princeznou z pohádky a klukem z Československa, dětská láska Jeníčka a Mařenky, všem dobře známá domácnost v čele s rodiči Vladimírem Menšíkem a Stellou Zázvorkovou i nádherný zámek, jemuž kralovali Vlastimil Brodský a Jana Brejchová, a k tomu všemu jezevčík Puntá, který vždycky uměl v nesprávnou chvíli něco

zahrabat na zahradě. Pamatujete si, co to většinou bylo?

Třináct dílů pak seriálu zaručilo správné napětí. V devadesátých letech se natočila druhá řada s názvem **Arabela se vrací aneb Rumburak králem Říše pohádek**, ale úspěchu té první už nedosáhla.

Z pera stejného scénáristy, Miloše Macourka, vznikl také jeden z nejoblíbenějších večerníků, **Mach a Šebestová**. Postavičky nakreslil Adolf Born a společně s Jaroslavem Doubravou dostali na obrazovky příběh o kouzelném utrženém sluchátku, o němž snily od roku 1982 snad všechny děti v Československu. Magie seriálu spočívala v kulisách obyčejného města a jeho činžáků a školní třídy, kterou každý znal. Utržené sluchátko bylo něco tak ordinárního, že měly děti pocit, že při zvednutí telefonu jsou jen malý kousíček od zázraku, který Mach a Šebestová zažívali každý den.

Kdo už měl od seriálu jiná očekávání a byl už třeba na druhém stupni základní školy, koukal raději na **Létajícího Čestmíra**. Za dílem stála opět dvojice Vorlíček – Macourek. Fantaskní svět o létání a vynálezech pomáhal klukům i holčkám snít o tom, že jednoho dne také vyletí z okna a uvidí svoje spící město celé pohromadě.

Aby bylo do smíchu

I dospělí si u podobných seriálů rádi zavzpomínali na dětství. Ale odreažovávali se spíš u pořadů jim šitých na míru. Zlatá televizní éra se vyznačovala úspěchem občasných revue či estrád jako **Televarieté** a **Možná přijde i kouzelník**.

Televarieté, které do naší země přivezl Vladimír Dvořák, mělo na obzavzkách premiéru v roce 1971. V původní verzi pořadu se jednalo o přehlídku československých i zahraničních umělců a vysoký důraz byl kladen na hudbu. Bohatá hudební složka zůstala i nadále, když se pořad v roce 1977 přetvřel do nové, nejuspěšnější podoby. Na scénu přišla moderátorská dvojice Jiřina Bohdalová a samotný Vladimír Dvořák. Tanečnický, zpěváký, cirkusáký nebo hudební skladatele uváděli lehkými dialogy a představení prokládali scénkami. Hudební divadlo Karlín hostilo několik Televarieté ročně a v roce 1982 se revue stala dokonce hlavním pořadem na silvestrovskou noc.

Další legendou televizní zábavy, tentokrát osmdesátých let, byl pořad **Možná přijde i kouzelník**. Oldřich Kaiser, Jiří Lábus a Jiří Korn vybudovali veleúspěšnou estrádu plnou písniček a komediálních scének, které dobře kličkovaly mezi korektním a nekorektním humorem. Navíc se jim podařilo

navázat na sebe další osobnosti, které do celého konceptu perfektně zapadaly. Častými hosty byli Jaroslava Hanušová, Karel Černocho, Jitka Zelenková nebo Jiří Wimmer. Kaiserův puberták, který pohazuje patkou, a scénka s gumičkami zlidověli a na kultovní scénky pak Kaiser s Lábusem navázali např. v částečně improvizacním pořadu **Ruská ruleta** v devadesátých letech.

Kriminální Československo

Opakem humorných scének byly kriminální seriály. Ikonou sedmdesátých let bylo **Třicet případů majora Zemana**, v další dekádě to pak byl **Malý pitaval z velkého města**. Scénář k němu napsal Jaroslav Dietl, proslavený seriálem **Nemocnice na kraji města**.

V kriminálkách se možná nejlépe odrážela „poetika“ tehdejšího režimu. Zatímco v seriálech zaměřených na obyčejný lid, jako byly **Žena za pultem** nebo **My všichni školou povinní**, se diváci mohli ztotožňovat s tím, kdo jim byl z obsazení nejbližší, pak v prostředí vyšetřovatelů bylo zapotřebí především obdivovat jejich odvahu a praktičnost. Pavel Zedníček, který s houskou v ruce běží zajistit alibi automechanika meloucháře, a tedy vraha, je nádherným symbolem socialistického lidového hrdiny.

Osobní dramata

Zajímavostí televizní tvorby jsou televizní filmy. Na jednu stranu se jedná o nedělní čtyřicetiminutové pohádky v papírových kulisách nebo oddychová konverzační cvičení, ale na druhou stranu se dalo v rámci nízkého rozpočtu dosáhnout nadprůměrného výsledku. Jak? „Milionovým“ scénářem a „milionovými“ hereckými výkony.

Příkladem za všechny budiž **Ikarův pád**. V roce 1977 natočil tuto hru režisér František Filip podle příběhu Jiřího Hubače. Boj člověka s alkoholem zde byl ztvárněn tak komorně a bez patosu, že zasáhl pravděpodobně každého, kdo na podobný problém ve svém okolí natrefil. Vladimír Menšík v hlavní roli v tomto příběhu jednou provždy dokázal, že by ho byla škoda pouze pro komediální postavy. Ikarův pád získal ocenění na mezinárodních televizních festivalech Zlatá Praha 1977 a Monte Carlo 1978. Dočkal se i volného pokračování **Tažní ptáci** z prostředí léčebny.

Sobota večer

V sobotu večer se většinou vysílal zahraniční film. Pokud byl americký, tak před jeho začátkem nezapomněla hlasatelka připomenout, že všechny nešvary ve filmu má na svědomí tvrdý kapitalistický režim. Podívat se v televizi na **Roberta Redforda**, to bylo ale skoro důležitější než filmová zápletky.

Československý rozhlas byl jako nástupce prvorepublikového **Radiojournalu** jedinou oficiální radiostanicí. Jak jsem výše naznačila, do sedmdesátých let se jednalo o nejsilnější médium, které společnost informovalo o aktuálním dění. Právě proto se o budovu rozhlasu tolik bojovalo – jak po druhé světové válce, tak znovu v době okupace. Zpravodajství rozhlasu bylo s výjimkou období Pražského jara v šedesátých letech příliš načichlé ideologií, a tak stojí za zmínku hlavně založení stanice Vltava v roce 1972, která začala přenášet vážnou hudbu a rozhlasové hry.

V roce 1965 se z rozhlasu poprvé ozvala mystifikační promyšlená série **Vinárna U Pavouka**. Pořad Zdeňka Svěráka, Jiřího Šebánka a Josefa Škvoreckého dal vzniknout mimo jiné postavě Járy Cimrmana. Byla to jedna z her, ke kterým posluchači přisedávali v rámci svých černých hodinek.

V době totality fungovala dále např. stanice ČS rozhlasu **Radio Praha** pro cizince v Československu a pro okolní státy, která vysílala v několika jazycích, a samozřejmě **Svobodná Evropa**, „hlas svobodného Československa“, neboli zdroj objektivního zpravodajství a západní popkultury.

Vaše **PŘÍBĚHY**

Vinylové desky

Doba normalizace byla v oblasti popkultury typická nástupem vinylových LP desek.

Byly větší než pozdější cédéčka a lépe na nich vynikla grafika. Grafik Jaroslav Faigl nám povyprávěl příběh přebalů, které navrhoval.

Jako grafik jsem vytvářel obal k desce skupiny Olympic. Ústředním motivem

jsou kresby Káji Saudka. Původně z nich měl být komiks, obrázky v řadě, ale soudruzi nechtěli komiks povolit. Poučen „západní popkulturou“ jsem s radostí udělal obálku ještě komiksovatější – navrhl jsem centrální kompozici (jako titul americké komiksové publikace) a odnesl to na schvalovací komisi do Mánesa. A protože už nebyly obrázky vedle sebe v řadě, prošlo to. Na obalu ovšem v žádném případě nesmělo figurovat jméno autora obrázků.

Podobným způsobem jsem takto „přikryl“ Juraje Jakubiska, autora kresby na obalu desky „Šlehačková princezna“. On se tam navíc ještě dovnitř nechal vyfotit jako člen kapely Průdy a soudruzi stejně nic nepoznali!

Yaroslav F.

